

Tiedätkö lasten ihmisoikeuksista?

Ihmisoikeudet kuuluvat kaikille,
myös jokaiselle lapselle.

Lapsia ovat alle 18-vuotiaat.

Mitä YK:n lapsen oikeuksien sopimus tarkoittaa?

Yhdistyneet Kansakunnat (YK) on tehnyt sopimuksen lasten ihmisoikeuksista vuonna 1989. Suomi liittyi sopimukseen vuonna 1991. Melkein kaikki maailman valtiot ovat sopimuksessa mukana.

Suomen valtion pitää huolehtia siitä, että sopimuksen asiat toteutuvat lasten elämässä.

Suomen valtion pitää myös tiedottaa lapsen oikeuksista sekä aikuisille että lapsille.

Valtion pitää raportoida YK:lle säännöllisesti, miten lapsen oikeudet ja hyvinvointi ovat Suomessa kehittyneet.

Lapsiasiavaltuutettu arvioi ja edistää lapsen oikeuksien toteutumista Suomessa. Eduskunta on perustanut lapsiasiavaltuutetun toimiston vuonna 2005.

LAPSIASIAVALTUUTETTU

Ottaa selvää lasten mielipiteistä ja kertoo niistä aikuisille.

Selvittää, miten lapset voivat ja miten heidän oikeutensa toteutuvat.

Tiedottaa lapsille ja aikuisille lasten ihmisoikeuksista.

Vaikuttaa päättäjiin, että lasten asiat olisivat paremmin.

Tekee yhteistyötä lapsialan toimijoiden kanssa.

Kaikki lapset ovat yhdenvertaisia.

Lapsen tai hänen vanhempansa ikä, ihonväri, kieli, omaisuus, uskonto, vamma tai sairaus ei vaikuta lapsen oikeuksiin. Ketään ei saa syrjiä tai kiusata.

Lapsella on oikeus hyvään elämään.

Lapsi saa olla oma itsensä. Aikuisten pitää tukea lasten mahdollisuuksia kasvaa ja kehittyä rauhassa ja omaan tahtiinsa.

Aikuisten pitää ottaa selvää, mitä lapset asioista ajattelevat.

Aikuisten pitää kysyä ja kuunnella lapsen mielipiteitä ja ottaa ne tosissaan. Lapsille täytyy antaa mahdollisuus vaikuttaa omaan arkeensa.

Lapsen etu on asetettava ensisijaiseksi, kun päätetään lasten asioista.

Vanhempien ja viranomaisten täytyy aina miettiä, miten heidän päätöksensä vaikuttavat lapseen. Aikuisten pitää hakea ratkaisuja, jotka ovat lasten parhaaksi. Lapsille pitää perustella päätökset ymmärrettävästi.

Lapsen vanhemmilla on päävastuu lapsen huolenpidosta ja suojelusta.

Valtion ja kuntien pitää neuvoa ja tukea vanhempia lasten kasvatuksessa.

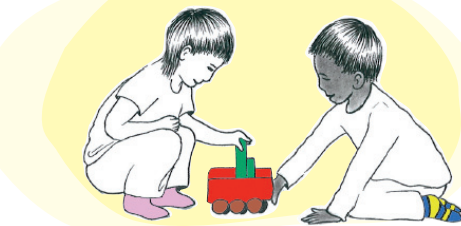
”Lapsen tulisi kasvaa perheessä onnellisuuden, rakkauden ja ymmärtämyksen ilmapiirissä.”

YK:n lapsen oikeuksien sopimus

YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksessa on yhteensä 54 kohtaa. Nämä ovat asioita, joista valtion ja kuntien päättäjien sekä kaikkien aikuisten pitää huolehtia.

1. Jokainen alle 18-vuotias on lapsi.
2. Ihmisoikeudet kuuluvat jokaiselle lapselle yhdenvertaisesti. Lasta ei saa syrjiä mistään syystä.
3. Aikuiset tekevät monia lasten elämään vaikuttavia päätöksiä. Heidän täytyy aina selvittää, mikä on lapsen kannalta parasta.
4. Valtion täytyy pitää huolta siitä, että tämä sopimus toteutuu lasten elämässä. Lapsille kuuluvat kaikki tähän sopimukseen kirjatut oikeudet.

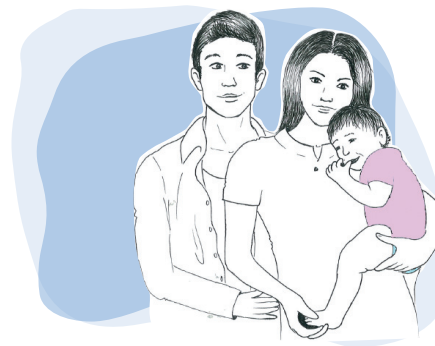
**Lapsen oikeuksien päivää
vietetään 20.11.
NOSTA LIPPU SALKOON!**

5. Vanhemmilla on oikeus ja velvollisuus neuvoa ja ohjata lasta käyttämään tähän sopimukseen kirjattuja oikeuksia. Valtion pitää kunnioittaa tätä vanhempien oikeutta.
6. Lapsella on oikeus elämään. Valtion täytyy taata, että lapset saavat kasvaa ja kehittyä mahdollisimman hyvissä oloissa.
7. Lapsella on oikeus saada nimi heti syntymän jälkeen. Lapsella on oikeus saada kotimaa ja olla sen kansalainen. Lapsella on oikeus tuntea vanhempansa ja olla heidän hoidossaan mikäli mahdollista.
8. Lapsella on oikeus säilyttää oma nimensä ja kansalaisuutensa. Lapsella on oikeus tuntea sukulaisensa.
9. Lapsella on oikeus elää vanhempiensa kanssa, jos he pystyvät huolehtimaan lapsesta. Jos lapsi asuu erossa äidistään tai isästään, hänellä on oikeus pitää yhteyttä häneen tarpeeksi usein. Jos yhteydenpito vahingoittaa lasta, viranomaiset voivat estää sen.

10. Joskus lapsi ja hänen vanhempansa voivat joutua eri maihin. Silloin valtion täytyy yrittää palauttaa heidät toistensa luokse mahdollisimman pian.
11. Valtion täytyy estää se, että aikuiset kuljettavat lapsia ilman lupaa maasta toiseen.
12. Lapsella on oikeus sanoa mielipiteensä asioista, jotka koskevat häntä itseään. Aikuisten täytyy selvittää lasten mielipide ennen kuin he tekevät lasta koskevia päätöksiä. Lasten mielipide tulee ottaa huomioon päätöksissä hänen ikä- ja kehitystasonsa mukaisesti. Aikuisten täytyy perustella päätökset lapselle ymmärrettävästi.

13. Lapsella on oikeus sanoa vapaasti mielipiteensä. Mielipiteillä ei saa kuitenkaan loukata toisia ihmisiä.
14. Lapsella on oikeus ajatella vapaasti. Lapsella on oikeus kuulua tai olla kuulumatta uskontokuntaan, oman maansa lakeja noudattaen. Vanhemmilla on oikeus ja velvollisuus neuvoa ja ohjata lasta tämän oikeuden käyttämisessä.

15. Lapsella on oikeus liittyä yhdistyksiin ja käydä niiden kokouksissa.
16. Lapsella on oikeus yksityisyyteen. Lapsen kunniaa tai mainetta ei saa väheksyä tai loukata. Lasta koskevia tietoja ei saa levittää ilman lupaa ulkopuolisille. Kukaan ulkopuolinen ei saa tulla lapsen kotiin ilman lupaa. Lapselle lähetettyä postia ei saa avata kukaan muu kuin lapsi itse.
17. Lapsella on oikeus saada tietoa ja seurata tiedotusvälineitä monipuolisesti. Aikuisten täytyy suojella lasta tiedolta, joka vahingoittaa häntä.
18. Lapsen vanhemmilla on yhdessä vastuu lapsen kasvatuksesta ja huolenpidosta. Heidän tulee toimia lapsen parhaaksi. Valtion ja kuntien täytyy tukea vanhempia tässä tehtävässä.
19. Aikuisten täytyy suojella lasta kaikelta väkivallalta ja huonolta kohtelulta. Lasta ei saa satuttaa millään tavalla. Kukaan ei saa kohdella lasta välinpitämättömästi tai käyttää lasta hyväkseen.

20. Lapsella on oikeus saada apua, jos vanhemmat eivät huolehdi hänestä tai kohtelevat häntä huonosti. Silloin lapsi voi asua esimerkiksi toisessa perheessä tai lastensuojelulaitoksessa. Lapsi voi palata vanhempien luokse jos se on lapselle hyväksi. Lapsen asuinpaikan ja kodin vaihtamista moneen kertaan pitää välttää. Lapsella on oikeus säilyttää suhteet itselleen tärkeisiin ihmisiin.

21. Jos lapsen vanhemmat kuolevat tai eivät pysty huolehtimaan hänestä, voi lapsi saada myös pysyvästi uuden perheen. Tätä sanotaan adoptioksi.

22. Toisesta maasta pakolaisena maahan tulleella lapsella on oikeus saada tarvitsemaansa huolenpitoa.

23. Vammaisen lapsen täytyy saada hoitoa ja apua. Hänellä on oikeus erikoishoitoon, joka on parasta mahdollista hoitoa hänelle. Oikeanlaisella hoidolla taataan lapselle täysipainoinen ja hyvä elämä, joka parantaa lapsen itseluottamusta. Vammaista lasta pitää tukea niin, että hän voi osallistua sekä käydä koulussa ja harrastuksissa.

24. Lapsella on oikeus elää mahdollisimman terveenä. Lapsella on oikeus saada hoitoa ja apua, jos hän sairastuu. Lapsella on oikeus päästä lääkäriin. Myös vauvaa odottavien äitien terveydestä pitää huolehtia.

25. Muiden aikuisten täytyy hoitaa lasta hyvin, jos lapsi ei voi asua omien vanhempiensa luona. Lastensuojelun työntekijöiden tulee tietyin väliajoin tarkistaa, jatketaanko lapsen sijoitusta kodin ulkopuolelle.

26. Lapsilla ja vanhemmilla on oikeus saada valtiolta apua raha-asioissa.

27. Lapsella on oikeus saada koti, ruokaa ja riittävästi vaatteita. Valtion ja kuntien pitää auttaa vanhempia niin, että lapsilla on kaikin puolin hyvät olot kasvaa ja kehittyä.

28. Lapsella on oikeus käydä koulua. Peruskoulun täytyy olla ilmainen. Kurinpidon koulussa pitää olla reilua. Valtion täytyy tarjota mahdollisimman monelle lapselle tilaisuus jatkaa opiskelua peruskoulun jälkeen.

29. Koulun täytyy kehittää lapsen taitoja. Sen täytyy kehittää lapsen äidinkieltä sekä antaa tietoa lapsen omasta ja muiden maiden kulttuureista. Koulussa tulee kertoa lasten ja muiden ihmisten oikeuksista. Koulussa lapset oppivat, mitä monikulttuurisuus, ympäristönsuojelu sekä sukupuolten tasa-arvo tarkoittavat.

30. Myös vähemmistöryhmään tai alkuperäiskansaan kuuluvalla lapsella on oikeus omaan kulttuuriinsa, uskontoonsa ja kieleensä.

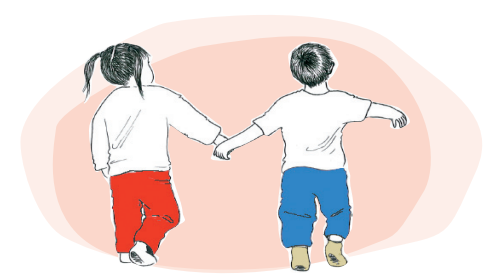
31. Lapsella on oikeus levätä, leikkiä ja viettää vapaa-aikaa. Lapsella on oikeus tutustua taiteeseen ja kulttuuriin.

32. Lapsella ei saa teettää sellaista työtä, joka vahingoittaa hänen terveyttään tai haittaa hänen koulunkäyntiään.

33. Aikuisten täytyy suojella lasta huumeilta.

34. Aikuisten täytyy suojella lasta seksuaaliselta häirinnältä. Kukaan ei saa houkutella tai pakottaa lasta seksiin.

35. Valtioiden täytyy estää lapsikauppa. Lapsikauppa tarkoittaa, että joku ryöstää lapsen hänen vanhemmiltaan ja myy hänet toiselle ihmiselle. Lapsikauppa on rikos.

36. Aikuisten täytyy suojella lasta kaikenlaiselta huonolta kohtelulta.

37. Lasta ei saa rangaista julmalla tavalla tai kiduttaa. Kukaan ei saa väheksyä lapsen oikeuksia. Lasta ei saa laittaa vankilaan, jos muita vaihtoehtoja on olemassa. Jos lapsi kuitenkin joutuu vankilaan, hänestä täytyy huolehtia siellä hyvin. Lapsi ei saa olla vankilassa pitkään.

38. Lasta ei saa ottaa armeijaan tai sotaan. Aikuisten täytyy suojella lapsia sodassa.

39. Valtion täytyy auttaa lasta, jos häntä on kohdeltu väärin.

40. Vaikka lapsi olisi rikkonut lakia tai lasta epäiltäisiin siitä, häntä täytyy kohdella hyvin ja oikeudenmukaisesti.

41. Jonkin valtion laki voi olla lapselle parempi kuin tämä sopimus. Silloin ihmisten täytyy noudattaa maan omaa lakia.

42. Valtion täytyy huolehtia siitä, että kaikki sen asukkaat tietävät, mitkä ovat lapsen oikeudet.

43. YK:n lapsen oikeuksien komitea valvoo, että valtiot ja niiden asukkaat noudattavat tätä sopimusta.

44-54. Nämä kohdat kertovat siitä, kuinka pitkään sopimus on voimassa ja miten valtiot noudattavat sopimusta.

ONKO LAPSILLA VELVOLLISUUKSIA?

Ihmisoikeudet kuuluvat jokaiselle ilman ehtoja. Jokaisen velvollisuus on kunnioittaa toisten ihmisoikeuksia. Aikuisten velvollisuus on opettaa lapsille, mitä ihmisoikeudet tarkoittavat.

Esimerkkejä:

Lapsella on oikeus saada suojelua väkivallalta, hyväksikäytöltä ja laiminlyönniltä. Lapsi ei saa kiusata tai vahingoittaa toisia millään tavalla.

Lapsella on oikeus puhtaaseen ympäristöön. Myös lapsella on velvollisuus huolehtia parhaansa mukaan ympäristön puhtaudesta.

Lapsella on vapaus omaan ajatteluun, kulttuuriin ja uskontoon. Lapsella on myös velvollisuus kunnioittaa toisten ajatuksia ja uskonnollisia periaatteita.

Lapsen oikeuksista lapsille
www.lastensivut.fi

Lue lisää www.lapsiasia.fi

TÄRKEITÄ SANOJA:

Yhdistyneet Kansakunnat eli **YK** haluaa rauhaa koko maailmaan. Se auttaa kaikkia maita tekemään yhteistyötä, jotta ihmisoikeudet toteutuisivat. YK:n jäseniä ovat kaikki maailman valtiot.

Valtio ja **kunnat** järjestävät Suomessa palveluita ihmisille. Suomen kansalaiset muodostavat valtion. Valtion asioista asioista päättää eduskunta. Jokainen suomalainen asuu jossakin kunnassa. Kotikunnan asioista päättää kunnanvaltuusto. Veroilla maksetaan esimerkiksi koulunkäynti ja terveydenhoito.

Viranomaiset tarkoittavat aikuisia, jotka ovat töissä valtiolla tai kunnalla. He tekevät töitä esimerkiksi lastensuojelussa, koulussa, poliisissa tai sairaalassa.

Lapsialan toimijoita ovat esimerkiksi järjestöt ja tutkimuslaitokset sekä viranomaiset, jotka päättävät lasten asioista.

Palvelu tarkoittaa esimerkiksi sitä, että lapset pääsevät lääkärin, jos he sairastuvat. Myös koulu ja päivähoito ovat lapsille suunnattuja palveluita.

Lastensuojelulaitos tarkoittaa paikkaa, jossa lapsi voi asua, jos hän ei voi asua vanhempiensa kanssa. Lastensuojelulaitoksessa asuu yhtä aikaa monia lapsia.

Sijaisperhe tarkoittaa toista perhettä, joka pitää huolta lapsesta. Lapsi voi muuttaa sijaisperheeseen, jos hänen omat vanhempansa eivät voi huolehtia hänestä. Lapsi voi palata omien vanhempiensa luokse, jos se on lapselle hyväksi.

Adoptio tarkoittaa, että lapsi muuttaa pysyvästi toiseen perheeseen ja saa uudet vanhemmat. Lapsi ei enää palaa omien syntymävanhempiensa luokse.

Vähemmistöryhmillä tarkoitetaan ihmisiä, joiden kieli, kulttuuri, uskonto tai muu piirre eroaa valtaväestöstä. Suomessa kielivähemmistöryhmiin kuuluvat esimerkiksi romanit, suomenruotsalaiset ja viittomakieliset sekä monet maahanmuuttajat. Saamelaiset ovat vähemmistö sekä alkuperäiskansa. He ovat Suomen alkuperäistä väestöä.

LAPSIASIAVALTUUTETUN TOIMISTO

Osoite: Vapaudenkatu 58 A, 40100 Jyväskylä

Vaihde: 0295 16001

Sähköposti: lapsiasiavaltuutettu@stm.fi

www.lapsiasia.fi

www.lastensivut.fi

Graafinen suunnittelu ja kannen kuva: Workshop Päiviä Oy
Piirroskuvat: Jenni Manninen

Tiedätkö lasten ihmisoikeuksista?

Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2013:10.

ISSN-L 1798-3991

ISSN 1798-4009 (verkkojulkaisu)

ISBN 978-952-00-3633-1 (PDF)

Julkaistu verkossa 11.10.2013. Päivitetty 29.4.2014.

Tätä esitettä voi tilata ilmaiseksi lapsiasiavaltuutetun toimistosta:
Lapsiasiavaltuutetun toimisto, Vapaudenkatu 58 A, 40100 Jyväskylä
lapsiasiavaltuutettu@stm.fi, puh. + 358 295 1600